

EVALUAREA COMPLEXITĂȚILOR CADRULUI DE REGLEMENTARE DE BIBLIOTECĂ

Mariana HARJEVSCHI

Catedra Biblioteconomie și Asistență Informațională

The article focuses on a comprehensive analysis of the library legal framework. It outlines the requirements for improvements of the following aspects of library legislation – financial support, relation between local and central authority, collection development, copyright, continuing education or librarians, users rights, interlibrary lending etc. In addition, the article provides practical considerations in framing the current legislation on libraries from Republic of Moldova toward European standards.

Introducere

Biblioteconomia Republicii Moldovei integrează un cadru de reglementări juridice temeinice după '90, oferind un spectru amplu de acte legislative specifice și tangetiale de bibliotecă. Afirmatia susținută de I.Stoica [1] că „aceasta face dovada maturității, a forței sale de afirmare și de dezvoltare a domeniului” certifică cu adevărat un nivel de dezvoltare a activității biblioteconomice din țară. Desigur, bibliotecile au funcționat și anterior, deși doar în baza unor acte legislative „politizate” ce reglementau incomplet acțiunile. Astfel, la începutul anilor '90 s-a reiterat imperios, atât la nivel internațional, cât și național, necesitatea elaborării legii cu privire la biblioteci, producând și alte acte normative reglementatoare.

Crizele sau incertitudinile din domeniul biblioteconomic sunt cauzate deseori de lipsa unui cadru normativ juridic, postulat susținut și de forumurile internaționale de specialitate. Menționăm seminarul „Reforma legislației bibliotecare în Europa Centrală” (Strasbourg, 1994) [2] organizat de Consiliul de cooperare culturală al Consiliului European, apoi seminarul „Reforma legislației bibliotecare” (Budapesta, 1995) [3] etc. O reuniune internațională asupra legislației bibliotecare a avut loc la 19-20 noiembrie 1999 la Praga sub egida UNESCO.

Astfel, elaborarea legii bibliotecilor a reprezentat o etapă importantă în elaborarea unei noi perspective biblioteconomice în Republica Moldova, inclusiv a noilor principii privind organizarea sistemului național biblioteconomic. Cadrul juridic elaborat începând cu 1994 fixează principii de bază ale raportului dintre stat și subiecți, asigurând dezvoltarea acestui institut.

Prin intermediul studiului „*Impactul cadrului de reglementare de bibliotecă asupra activității bibliotecilor*” s-a încercat să se analizeze și să se sintetizeze complexitățile sistemului de acte normative de bibliotecă.

Metodologia studiului

Chestionarul s-a axat pe două dimensiuni – evaluarea situației privind cultura legislativă a bibliotecarilor în domeniul biblioteconomic și analiza efectelor cadrului național biblioteconomic de reglementare asupra activității instituțiilor bibliotecare.

La baza cercetării au stat următoarele ipoteze: cadrul legal național/internațional în domeniu nu este cunoscut de comunitatea bibliotecară; autoritățile de resort nu fac public și integral cadrul de reglementare de bibliotecă la nivel național; structurile profesionale (Consiliul Biblioteconomic Național, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova etc.) nu promovează integral cadrul legal biblioteconomic național/internațional, ci doar haotic și cu întârzieri; comunitatea bibliotecară nu face lobby cadrului legal de bibliotecă structurilor ierarhic superioare; cadrul legal nu este respectat de autoritățile locale, iar efectele cadrului legal asupra dezvoltării bibliotecilor sunt minime.

În mod special, acest studiu a încercat să depisteze circumstanțele și motivele care îi determină pe bibliotecari să apeleze la cadrul juridic biblioteconomic și care sunt punctele forte și slabe ale *Legii cu privire la biblioteci*, inclusiv care sunt domeniile ce necesită a fi îmbunătățite etc.

Perioada de chestionare a cuprins lunile august - septembrie 2006, perioadă în care am considerat că bibliotecarii sunt mai degajați și pot acorda o atenție mai sporită comunicării, fiind mai deschiși pentru a-și exprima sugestiile, părerile referitoare la întrebările studiului. Aria geografică nu a fost o prerogativă a cercetării, deși 18% din cei chestionați au fost din bibliotecile din teritoriu și 82% din raza municipiului Chișinău. Grupul-tintă l-au constituit directorii, managerii și șefii de servicii de biblioteci de diferite tipuri: naționale, publice,

universitare, de colegiu și școlare, persoanele care pot fi considerate „primi actori” ai promovării, utilizării în activitatea de zi cu zi a actelor legislative de bibliotecă. Chestionarul a fost difuzat următoarelor categorii de biblioteci, recuperarea acestora fiind 102, din cele 227: universitare – 42,2%, publice (mun. Chișinău și raionale) – 29,4%, naționale – 27,5%.

Evaluarea a permis obținerea unor rezultate care, considerăm, vor permite modificarea și armonizarea cadrului de reglementare la cerințele UE, de altfel solicitate prin Hotărârea cu privire la Programul legislativ pentru anii 2005-2009, nr.300-XVI din 24.11.2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.5-8/52 din 13.01.2006). Această cerință are drept temei Programul de activitate al Guvernului pe anii 2005-2009 „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”, Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006), Planul de Acțiuni „Republica Moldova – Uniunea Europeană”, Programul Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015), Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008. Pentru unele aspecte ale cadrului de reglementare s-a urmărit în același timp înlăturarea elementelor negative și depistarea unor soluții alternative pentru ajustarea la cerințele activității de bibliotecă și necesitățile bibliotecarilor.

Rezultatele studiului

Respondenții și-au exprimat experiența proprie referitor la utilizarea *Legii cu privire la biblioteci*. Este cert că principiile care pot fi numite drept majore și inovatoare reflectate în *Legea cu privire la biblioteci*, aprobată în 1994, sunt multiple. Legea a reprezentat primul pas în democratizarea institutului de bibliotecă. Utilitatea legii e susținută de stabilirea unui cadru legal cuprinzător de funcționare a bibliotecilor, legiferând existența unei structuri organizaționale, precum și norme precise impuse de experiența biblioteconomică a Republicii Moldova din ultimele decenii. Circumstanțele ce îi determină în mod special pe bibliotecari să apeleze la acest act normativ sunt redefinite în Tabelul 1.

Tabelul 1

Motivul de lecturare a cadrului legislativ de bibliotecă

<i>Circumstanțe</i>	<i>Situație</i>
Soluționarea unui aspect de bibliotecă	65,7%
Elaborarea unui act intern de bibliotecă	56,9%
Elaborarea bugetului	18,6%

Argumentele ce fundamentează aceste afirmații sunt: *considerarea remediilor privind obținerea statutului de instituție cu personalitate juridică vs continuarea ființării ca instituție subordonată unor instituții ierarhic superioare vs desființarea/comasarea bibliotecilor, completarea colecțiilor de bibliotecă în baza mijloacelor financiare alocate de la bugetul de stat vs finanțarea din surse adiționale, centralizarea vs descentralizarea responsabilităților autorităților publice și a fondatorilor privind asigurarea bazei economice a bibliotecilor, prestarea serviciilor cu plată în cadrul bibliotecilor vs oferirea acestora gratuit*. La fel, bibliotecarii au menționat procesul de atestare care a derulat în perioada aprilie-mai 2006 drept un stimulente pentru a-și actualiza cunoștințele în domeniul cadrului de reglementare la nivel național.

Bibliotecarii, respondenți ai studiului, apelează la *Legea cu privire la biblioteci* în relațiile cu factorii de decizie. Circa 73,5% din cei chestionați recurg la normele legii, comparativ cu 32,4% care au indicat contrariul. Motivele pentru care apelează la *Legea cu privire la biblioteci* în aceste situații sunt următoarele: interes profesional (7,8%) fiind în egală măsură cu introducerea serviciilor cu plată (7,8%), elaborarea (2,9%) inclusiv actualizarea (2,9%) actelor interne, completarea colecțiilor (3,9%), finanțarea bibliotecilor (3,9%), introducerea serviciilor cu plată (7,8%), plata pentru condiții nocive (2%) și salarizare (2%). Studiul a semnalat că unii bibliotecari aplică și fac referințe la legea bibliotecilor pentru a suplini bugetul în vederea implementării tehnologiilor informaționale, promovarea imaginii bibliotecii, finanțarea adecvată a instituțiilor bibliotecare și apărarea statutului instituției.

Din cele menționate putem concluziona că un act normativ nu trebuie să fie regresiv, ci să asigure și să mențină principiile bibliotecare, să soluționeze problemele de ordin administrativ, social și economic, ceea ce, de altfel, au și demonstrat bibliotecarii chestionați. Un indice al utilității și temeiniciei legii ca suport pentru biblioteci în relațiile cu administrația centrală și locală este considerată autonomia administrativă. Acest principiu este vădit revendicat de bibliotecari. Deși această normă este stipulată în *Regulamentul cadru cu privire la bibliotecile publice* (2003), se cere neapărat de a fi inclusă și în *Legea cu privire la biblioteci*, ceea ce va elimina diverse dificultăți în raport cu autoritățile tutelare.

Este cert că, deși *Legea cu privire la biblioteci* (1994) a apărut târziu în arealul european (Islanda – *Legea cu privire la bibliotecile publice* (1955) [4]; Norvegia – *Legea cu privire la biblioteci* (1935) [5]), ea totuși a marcat un moment important în reglementarea juridică a instituției bibliotecare în Republica Moldova. Confruntarea cu practica de zi cu zi din biblioteci, modificările de legislație din alte domenii au solicitat, desigur, unele îmbunătățiri. Următoarele aspecte pozitive ale *Legii cu privire la biblioteci* au fost deduse de bibliotecarii chestionați: includerea structurii patrimoniului cultural (6,9%), stabilirea principiului dezvoltării colecțiilor (5,9%), prevederea colaborării internaționale (4,9%), stabilirea modalităților de administrare a bibliotecilor (3,9%), stipularea principiilor generale care indică dezvoltarea și funcționarea bibliotecilor (2,9%) etc. Unii respondenți au caracterizat *Legea* drept una care urmează principiile internaționale, sprijinită de alte legi suplimentare și reglementări legislative înrudite valabile la nivel național, ceea ce conferă un statut notoriu domeniului. Comunitatea bibliotecară consideră că modificările aduse *Legii*, în mod special cele referitoare la prestarea serviciilor cu plată, asigurarea bazei economice, elaborarea politicii editoriale, permit o finanțare adecvată și furnizarea serviciilor eficiente și calitative către utilizatori.

Un punct forte reprezintă însuși cadrul de reglementare de bibliotecă (legi, hotărâri, alte acte normative). Nemijlocit la punctele forte propriu-zise ale *Legii* respondenții au argumentat că aceasta este compactă având un stil metodologic și instructiv, deși redactarea următoarelor aspecte sunt totuși iminente: învechită – 6,9%, incompletă – 4,9%, necesită modificări – 3,9%. Bibliotecarii au remarcat că articolele referitoare la depozitul legal, drepturile și obligațiile beneficiarilor, finanțare, împrumutul interbibliotecar și sponsorizare necesită a fi actualizate. La fel, respondenții au remarcat că este necesară includerea unor noi prevederi, precum *instruirea continuă a bibliotecarilor, legiferarea securității colecțiilor* etc. Criticile aduse *Legii* s-au referit și la următoarele aspecte: necorespunderea schimbărilor provocate de societate, neinclusiunea serviciilor moderne de bibliotecă, nereflexarea subiectelor ce țin de tehnologiile informaționale etc. Dilema *Legii* constă în neoglin-direa statutului bibliotecii din învățământul privat și în accentuarea prea insistentă asupra bibliotecilor publice, la fel și în faptul că reprezintă o lege pentru prezent și care peste câțiva ani nu va mai fi actuală. Comentariile adiționale referitoare la *Legea cu privire la biblioteci* au fost diverse (detalii a se vedea în Tabelul 2).

Tabelul 2

Comentarii adiționale referitoare la punctele vulnerabile ale *Legii cu privire la biblioteci*

Exemple
Legislația cu privire la biblioteci este orientată spre biblioteci și nu spre utilizatori.
Terminologia utilizată este învechită (cititori = utilizatori etc.).
Actele existente nu includ serviciile electronice de bibliotecă, ci doar cele tradiționale, ceea ce denotă un sedentarism al domeniului.
Lipsește mecanismul de sancționare a personalului sau a altor factori de decizie ce încalcă legea.
Accesul public la Internet este tratat ambiguu în nomenclatorul de servicii gratuite și cu plată.
Mecanismul de achiziții de carte nu este reflectat pe deplin, ceea ce generează haos în sfera de achiziții.
Sistemul de finanțare a bibliotecilor nu este corect stipulat în legislație, în mod special ariile de finanțare pentru fiecare autoritate în parte.
Normativele din domeniu trebuie incluse într-o lege, aceasta ar oferi factorilor de decizie responsabilitate și obligativitate.
Exportul și importul publicațiilor, în mod special aspectul facilităților pentru devamare, nu sunt prevăzute în detalii în legislația specială.

Cadrul de reglementare. Analize și sinteze

O imagine mai amplă despre întreg sistemul de reglementare au oferit răspunsurile la întrebarea *Cum apreciază unele aspecte ale cadrului de reglementare de bibliotecă*. Aceasta a scos în relief opiniile bibliotecarilor referitoare la componentele *Legii cu privire la biblioteci*, ale *Legii privind accesul la informație*, ale *Legii cu privire la dreptul de autor și drepturile conexe* etc.

Răspunsurile au evidențiat următoarele: *foarte bine* – drepturile și obligațiile utilizatorilor (39,2%); atestarea cadrelor bibliotecare (49,0%); principiul accesibilității (46,1%); calitatea serviciilor (44,1%). Desigur, aceasta indică la faptul că bibliotecarii le consideră cel mai bine legiferate și nu implică modificări sau ajustări

ale normelor juridice. La fel au fost estimate prin calificativul *bine* protejarea patrimoniului cultural – 57,8% și, în final, dreptul de autor și cele conexe – 45,1%.

Comunitatea bibliotecară a remarcat că sistemul de finanțare (37,3%), prestarea serviciilor cu plată (21,6%), asigurarea bugetului (20,6%) și instruirea continuă (18,6%) sunt cel mai *slab* acoperite de actele normative ori cadrul legislativ nu funcționează bine. Astfel, bibliotecarii întâlnesc dificultăți, precum: finanțări insuficiente, imposibilitatea implementării serviciilor cu plată, salarii indecente, lipsa posibilităților de participare la cursuri de perfecționare etc.

Analiza detaliată a următoarelor dimensiuni acoperite de cadrul de reglementare specifice și tangențiale domeniului biblioteconomic a oferit următoarele date:

✓ *Sistemul de finanțare* este considerat *satisfăcător* de 48% de bibliotecari chestionați și doar 12% de respondenți îl apreciază a fi *bun*.

Legea cu privire la biblioteci se referă expres la faptul că „autoritățile publice și fondatorii asigură bibliotecilor bugetul necesar pentru menținerea lor la nivelul tehnologiilor moderne, conform normativelor de finanțare, luându-se în calcul regimul economiei de piață”. Un aspect pozitiv al Legii îl reprezintă art.31, care stipulează că „bugetele unităților teritorial-administrative, bugetele autorităților centrale, bugetul de stat nu se aprobă, dacă acestea nu prevăd sumele necesare pentru dezvoltarea bibliotecilor”. Legislația bibliotecilor este strâns legată de rezolvarea problemei privind finanțarea instituțiilor bibliotecare. Ea trebuie să oblige în mod explicit autoritățile să finanțeze activitatea bibliotecilor potrivit necesităților bibliotecilor și, desigur, conform standardelor europene de funcționare. Aceasta include achiziția curentă de carte și abonări, informatizare și automatizare, construcții și salarizarea personalului. În acest sens, ar fi binevenit ca Legea să includă sancțiuni pentru instituțiile tutelare dacă acestea nu alocă banii necesari. În cazul în care bugetul local nu este suficient și pentru finanțarea bibliotecii publice, atunci finanțarea ar trebui susținută sau completată dintr-un fond special constituit la nivel raional sau central în bugetul de stat al anului respectiv.

✓ *Prestarea serviciilor cu plată* – subiect ce este mereu pe agenda întrunirilor bibliotecarilor. Respondenții au apreciat acest aspect *bine* (34,4%), *satisfăcător* (31,4%) și *slab* (21,6%).

Reglementările sunt reflectate și în alte acte normative, printre care *Nomenclatorul serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate* (2005). Totuși, activitatea bibliotecară se confruntă cu multiple dificultăți. Aceasta vine, probabil, și din lipsa experienței bibliotecilor de a comercializa serviciile de bibliotecă. La fel nesatisfăcătoare este colaborarea cu instituțiile de resort pentru a implementa serviciile cu plată propriu-zise.

✓ *Protejarea patrimoniului cultural* – în acest context 57,8% din numărul bibliotecarilor chestionați au specificat că se realizează *bine* și 21,6% – *foarte bine*.

În baza rezultatelor chestionarului putem concluziona că majoritatea respondenților evaluați consideră cadrul de reglementare biblioteconomic favorabil activității de bibliotecă. Rămâne neclar faptul: dacă bibliotecarii au pătruns în miezul subiectului, este oare reflectată în aspectul digitizării patrimoniului cultural asigurarea mecanismului tehnic de protejare etc.?

✓ *Susținerea exportului de publicații* – răspunsul dominant a fost *satisfăcător* (36,3%), urmat de *slab* (20,6%) și *bine* (19,6%).

Legea curentă cu privire la biblioteci necesită îmbunătățiri la acest capitol. Considerăm că activitatea de bibliotecă necesită unele completări cerute atât de evoluția în activitatea de bibliotecă (dezvoltarea sistemului de împrumut internațional, crearea de consorții de biblioteci), cât și de mediul internațional. Menționăm că este oportună corelarea Legii cu privire la biblioteci cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

✓ *Mecanismul de distribuție a depozitului legal* a fost evaluat de 20,6% din numărul respondenților ca fiind *foarte bun* și de 38,2% din cei chestionați – ca *bun*.

Respectarea depozitului legal în Republica Moldova este reglementat prin câteva acte legislative – *Legea cu privire la biblioteci* (art.22), care definește raporturile depozitului legal și stipulează ce documente nu fac obiectul depozitului legal; *Legea cu privire la activitatea editorială* (2000) ce se referă la centrele care primesc exemplarele de depozit legal, mecanismul de distribuție, recepționarea și distribuirea exemplarului de depozit legal, documentele care constituie depozitul legal etc. și *Codul contravențiilor administrative* (1985).

✓ *Drepturile și obligațiile utilizatorilor* – se respectă *foarte bine* – 39,2%, *bine* – 44,1% și *satisfăcător* – 9,8%.

În ceea ce privește drepturile utilizatorilor, legislația de bibliotecă se referă doar la aspectul accesibilității și stipulează drepturile la condiții optime de lucru în cadrul bibliotecilor (a se vedea art.28, 29, 30 ale Legii

cu privire la bibliotecă). Observăm că răspunsurile respondenților exprimă pozitivism vis-à-vis de cadrul de reglementare juridic, deși din punctul de vedere al utilizatorului aceste păreri nu sunt aceleași. Un factor determinant al *drepturilor utilizatorilor* este diversitatea, calitatea serviciilor, inclusiv oferta de colecții de carte, ediții periodice, baze de date etc. Astfel, pe marginea acestei remarcă utilizatorii mereu se referă în cadrul studiilor lansate de bibliotecă, dar rămân a fi nerezolvate.

✓ *Asigurarea bugetului* – dintre răspunsurile prezentate atenționăm asupra următoarelor rezultate: *slab* – 20,6%, *satisfăcător* – 48,0% și *bine* – 26,5%.

Bibliotecile nu primesc suficiente fonduri, deși acestea acoperă cu servicii informaționale un segment mare din populația unui teritoriu (municipiu, raion, sat etc.). Aproximativ 34% din populația municipiului Chișinău beneficiază de serviciile bibliotecii (situația Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu”). Acest argument trebuie să fie susținut cu factorii de decizie, iar alocațiile financiare trebuie susținute obligatoriu. Cu certitudine, răspunsurile bibliotecarilor s-au axat pe situațiile reale și nu pe raporturile juridice reflectate în actele normative. Cu toate că *Legea cu privire la bibliotecă* (1994, art.31) obligă „autoritățile publice și fondatorii să asigure bibliotecilor bugetul necesar pentru menținerea lor la nivelul tehnologiilor moderne, conform normativelor de finanțare”, iar *Legea cu privire la finanțele publice locale* (2003, art.8 alin.7) delimitează competențele administrației publice în efectuarea cheltuielilor publice, totuși problematica bibliotecilor la categoria *asigurarea bugetului* nu se realizează conform standardelor.

✓ *Protejarea dreptului de autor* – un număr semnificativ de respondenți au răspuns *bine* (45,1%), *foarte bine* (9,6%) și 21,6% au relatat *satisfăcător*.

Considerăm că această întrebare scoate în evidență un climat favorabil privitor la dreptul de autor în mediul bibliotecar. Este adevărat că *Legea cu privire la dreptul de autor și drepturile conexe* (1997) se referă la posibilitățile de reproducere în cadrul bibliotecilor, deși multiple situații nu sunt acoperite la nivel legislativ (accesul la produsele electronice protejate de dreptul de autor, scanarea documentelor la cererea utilizatorilor etc.).

✓ *Răspunderea administrativă pentru distrugerea fondului* – păreriile respondenților s-au împărțit preponderent între prevederile *slab* – 28,4%, *satisfăcător* – 41,2% și *bun* – 15,7%.

O reglementare deosebit de importantă, inclusă în legislația biblioteconomică a unor țări europene, lipsește. Stipularea pierderilor naturale (furtul de carte), care constituie o reală măsură de protecție și eliminare a stresului pentru bibliotecarii implicați în activitatea bibliotecilor cu acces liber la raft, trebuie neapărat inclusă în *Legea cu privire la bibliotecă*. Sunt indicate în acest sens prevederile IFLA.

✓ *Atestarea cadrelor bibliotecare* – la această întrebare s-a răspuns în felul următor: *bună* – 41,2% și *foarte bună* – 49,0 %.

Angajarea bibliotecarilor bine instruiți conduce la furnizarea eficace a serviciilor de bibliotecă. Atestarea ce a derulat în perioada aprilie-mai 2006 a generat satisfacții profesionale în rândul bibliotecarilor. Remarcăm că nici un respondent nu a menționat despre regulamentul propriu-zis referitor la atestare.

✓ *Salarizarea adecvată a bibliotecarilor* – 41,2% au estimat-o ca fiind *slabă*, 44,1% – *satisfăcătoare* și 14,7% – *bună*.

Situația ilustrează că bibliotecarii consideră salariile insuficiente; în mod special, tendința de a diferenția salariile bibliotecarilor vis-à-vis de salariile altor specialități din sistemul bugetar aduce nemulțumiri. Autoritățile de resort trebuie să își concentreze eforturile asupra rezolvării acestei probleme.

✓ *Instruirea continuă a cadrelor bibliotecare* – cea mai mare parte a respondenților au susținut că este *bună* – 37,3%, urmată de *satisfăcătoare* – 22,5%, *foarte bună* – 21,6% și *slabă* – 18,6%.

Nu poate fi lipsit de importanță procesul instruirii continue. Deși bibliotecarii au menționat în majoritate că sunt mulțumiți (probabil, consideră că Școala de Biblioteconomie funcționează până în prezent, deși aceasta și-a finisat activitatea în 2006), totuși problema la nivel național necesită schimbări. Lipsa în prezent a unei instituții responsabile de instruirea continuă va avea efecte negative în viitorul apropiat.

✓ *Dezvoltarea sistemului de împrumut interbibliotecar* – răspunsurile s-au repartizat respectiv: *slabă* – 18,6%, *satisfăcătoare* – 38,2%, *bună* – 26,5% și *foarte bună* – 16,7%.

Promovarea cooperării bibliotecilor universitare și de alt tip, inclusiv stabilirea mecanismului sistemului de împrumut interbibliotecar (excluderea plăților excesive pentru acest gen de servicii) trebuie să fie foarte bine puse la punct, în special acum, când bibliotecile încearcă să conlucreze în diverse proiecte, consorții etc.

✓ *Principiul accesibilității* – respondenții s-au pronunțat în modul următor: *foarte bun* – 46,1%, *bun* – 31,4%, *satisfăcător* – 11,8%.

Serviciile bibliotecilor publice trebuie să fie furnizate pentru toate categoriile de utilizatori, indiferent de vârstă, rasă, sex, naționalitate, limbă, statut social, idei stipulate în *Manifestul IFLA pentru biblioteci publice*. Servicii și materiale specifice trebuie furnizate pentru persoanele care nu pot, din diferite considerente, să beneficieze de serviciile și colecțiile bibliotecilor (ex., minoritățile naționale, persoanele cu dizabilități, persoanele aflate în spitale și închisori sau persoanele localizate în spații sau localități izolate).

✓ *Calitatea serviciilor* – dintre răspunsurile prezentate atenționăm asupra următoarelor: *foarte bună* – 44,1%, *bună* – 42,2%, *satisfăcătoare* – 11,8%.

Legislația poate menține calitatea serviciilor furnizate. Astfel, este indicat ca factorii de decizie să cunoască ce este un serviciu de bibliotecă de calitate, ce este cu adevărat prioritar bibliotecilor. Însă, aceasta poate deveni o problemă dificilă din punctul de vedere al finanțării continue a serviciilor de bibliotecă, reflectându-se sau asupra colecției, sau asupra personalului, sau asupra calității serviciilor. Bibliotecarii au menționat că sistemul de acte normative de bibliotecă nu acoperă problematica *calității serviciilor*.

Una dintre întrebările chestionarului de evaluare a vizat și *domeniile în care ar trebui îmbunătățit cadrul juridic de bibliotecă în general*. Această întrebare vine să scoată în vileag punctele slabe ale cadrului juridic de bibliotecă. Insistențele bibliotecarilor sunt focalizate asupra următoarelor aspecte stringente de bibliotecă: finanțarea – 18,6%; depozitul legal – 16,7%; serviciile cu plată – 14,7%; protecția socială a bibliotecarilor – 12,7%; salarizarea – 11,8%.

Bibliotecarii au atenționat necesitatea evaluării unor normative privind activitatea de bibliotecă (3,9%); completarea colecțiilor (7,8%); politica de instruire a bibliotecarilor (3,9%); protecția colecțiilor (2,9%); responsabilitățile administrației (2,9%) și cele ale organelor de resort (2,0%). E foarte important, menționăm, că a fost semnalată evaluarea documentelor (1%) ca moment ce trebuie modificat în legislația de bibliotecă.

Referitor la faptul dacă cadrul juridic de bibliotecă se referă în egală măsură la toate tipurile de biblioteci răspunsurile au fost următoarele: 54,9% au răspuns că sistemul național de biblioteci este reflectat în totalitate, argumentând că *aceleași biblioteci au aceleași probleme* și că *o singură lege unifică sistemul de bibliotecă*; că *nu în egală măsură* au răspuns 51,0%, subliniind că *legea este în detrimentul bibliotecilor universitare*.

De altfel, unii autori, precum M.Afanasiev [6], susțin că legea nu trebuie scrisă din punct de vedere biblioteconomic – enumerarea și caracterizarea tipurilor de biblioteci pune în pericol bibliotecile, prezentându-se ca o instrucțiune. Doar legea este făcută de legiuitor în vederea asigurării drepturilor cetățenilor. Autoarea I.Bagrova [7] atenționează asupra necesității unui act cumulativ al instituțiilor info-documentare (biblioteci, arhive), care ar avea un rol decisiv în satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor, ar fi o abordare sistemică privind reglementarea acestor instituții.

Abordarea cadrului de reglementare de către factorii de decizie

Următorul aspect supus cercetării: în care cazuri organele de decizie interpretează incorect actele normative emise în ajutor bibliotecilor? 78,4% au răspuns că organele de decizie *nu* contribuie la oferirea unor consultații referitoare la legislația de bibliotecă, iar 27,5% au susținut că ele nu interpretează corect actele normative.

Tablul 3

Problematicile abordate în discuțiile cu factorii de decizie:

Plata pentru condiții nocive
Situații de concedii
Finanțarea bibliotecilor
Normative pentru achiziția cărților
Elaborarea bugetelor
Prestarea serviciilor cu plată
Salarizarea
Statutul juridic al bibliotecilor
Angajarea bibliotecarilor
Amplasarea bibliotecilor
Statele de funcții

De altfel, bibliotecarii nu apelează la organele competente pentru a soluționa problemele, ci se rezumă la discuții cu administrația, ceea ce de multe ori nu facilitează interpretarea corectă a normei juridice sau soluționarea adecvată a problemei.

Din numărul celor chestionați, 84,3% apelează la organele competente pentru a interpreta corect normele legilor referitoare la biblioteci și doar 21,6% din numărul lor sunt decizi să apeleze la serviciile avocaților etc. Cu certitudine, experții trebuie să ofere explicații privitoare la solicitările bibliotecarilor. Printre cele mai frecvente subiecte/acte normative la care bibliotecarii au avut nevoie de asistență juridică au fost următoarele: *Legea cu privire la biblioteci* – 6,9%, aici bibliotecarii s-au confruntat cu probleme ce țin de completarea colecțiilor, includerea funcției de inginer etc.; *Legea cu privire la sistemul de salarizare* – 5,9%; *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare a cadrelor bibliotecare* – 1,0%.

Bibliotecarii chestionați întâlnesc divergențe în legislația de bibliotecă, circa 39,2% sunt puși deseori în situații dificile, precum: servicii cu plată (4,9%), salarizarea, dezvoltarea colecțiilor, condiții nocive, depozitul legal, finanțare (3,9%). La fel, bibliotecarii au menționat necesitatea reflectării următoarelor aspecte în cadrul de reglementare: asigurarea instruirii bibliotecarilor, eficientizarea împrumutului interbibliotecar, dezvoltarea colecțiilor, expedierea coletelor poștale prin intermediul serviciilor bibliotecare, realizarea schimbului internațional de publicații, îmbunătățirea tehnică a sediilor bibliotecilor, modificarea statutului bibliotecilor publice. Sub aspectul impactului legii, aceasta nu funcționează, nu întotdeauna se respectă, nu reflectă tehnologiile informaționale, nu include servicii moderne, nu prevede accesul public la Internet etc.

În ce privește *Legea cu privire la biblioteci*, cei chestionați susțin că ar trebui îmbunătățită în următoarele domenii: depozitul legal – 16,7%, finanțare – 18,6%, serviciile cu plată – 14,7%, protecția socială a bibliotecarilor – 12,7%, salarizarea – 11,8%.

Bibliotecarii utilizează legislația de bibliotecă atunci când iau decizii și în relațiile cu factorii de decizie privind obținerea unei finanțări bugetare/extrabugetare, completarea colecțiilor, apărarea intereselor administrative, soluționarea conflictelor (comasarea cu bibliotecile școlare), prestarea serviciilor cu plată, situații de angajare și cooperarea cu instituțiile de învățământ. Organele de decizie nu găsesc de cuviință să interpreteze corect actele normative emise în ajutor bibliotecilor atunci când bibliotecile se confruntă cu: îmbunătățirea sau extinderea spațiilor de bibliotecă/condițiilor de funcționare; utilizarea mijloacelor provenite din prestarea serviciilor cu plată; comasarea bibliotecilor; reducerea numărului de bibliotecari per bibliotecă (sau de la o normă întreagă la 0,5); interpretarea corectă a statutului juridic al bibliotecii; egalarea salarizării personalului cu studii medii de specialitate cu al celor cu studii superioare; nerespectarea normativelor pentru achiziții; nerestituirea documentelor pierdute sau furate de către utilizatori, precum și mecanismul împrumutului interbibliotecar.

Actele interne de bibliotecă asigură reglementarea scopului, structurii, modului de funcționare a bibliotecii, garantarea stabilirii ordinii și a bunei funcționări a bibliotecilor, asigurând subordonarea acestuia actelor normative cu valoare generală. Atât bibliotecile publice, cât și cele universitare au subliniat următoarele acte interne care au fost elaborate în concordanță cu *Legea cu privire la biblioteci*: statutul bibliotecii, nomenclatorul serviciilor cu plată etc.

Corelația dintre actele interne și legislația de bibliotecă

Referitor la faptul dacă *actele normative interne de bibliotecă sunt elaborate în conformitate cu legislația de ordin general* bibliotecarii s-au pronunțat în modul următor: *da* – 91,2% și *nu* – 14,7%. Actele externe pot influența destul de puternic asupra activității bibliotecilor. Corectitudinea actelor externe semnifică corectitudinea actelor interne. Actele legislative își găsesc reflectare în următoarele acte interne:

- ✓ Statutul bibliotecii, regulamentul de organizare și funcționare de bibliotecă;
- ✓ Politici de acces, strategii de dezvoltare, politica de dezvoltare a resurselor informaționale;
- ✓ Fișa postului;
- ✓ Regulamentul serviciilor cu plată.

Respondenții actualizează actele interne de bibliotecă ori de câte ori este nevoie (90,2%), mai rar – anual (16,6%). Motivele care îi determină să actualizeze actele interne de bibliotecă sunt următoarele:

- ✓ urmăresc tendințele în domeniul biblioteconomic – 66,7%;
- ✓ inițiative parvenite din partea autorităților locale/superioare – 34,3 %;
- ✓ modificări în structura organizatorică de bibliotecă – 67,6%;
- ✓ schimbarea de administrație – 7,8%.

Din cele monitorizate observăm că cea mai mare parte a managerilor de biblioteci (78,4%) fac cunoscute documentele interne publicului și doar 27,5% menționează că nu le fac cunoscute utilizatorilor.

Modalitățile de a le face cunoscute publicului sunt oglindite în Tabelul 4.

Tabelul 4

Modalități de a face documentele interne cunoscute publicului	în %
Publicarea separată (pliante, afișe etc.)	55,9
Publicarea unei culegeri de acte interne	25,5
Publicarea într-o revistă de specialitate	24,5
Afișarea pe panouri de avize	1
Plasarea pe adresa web	1
Difuzarea prin intermediul presei locale	1
Organizarea ședințelor	1

Actele internaționale și legislația națională

Cel mai cunoscut act internațional la care bibliotecarii revin în activitatea zilnică este *Manifestul UNESCO pentru bibliotecile publice* (39,2%). Toate aceste acte sunt aduse drept argumente în discuțiile cu factorii de decizie și servesc drept sursă de inspirație pentru elaborarea actelor interne de bibliotecă: regulamente, instrucțiuni, reguli interne etc. Acestea se actualizează ori de câte ori este nevoie și conform noilor tendințe în domeniu, modificărilor în structura organizatorică de bibliotecă sau inițiativelor parvenite din partea autorităților locale/superioare. Bibliotecarii apelează și la: Declarația de la Glasgow (13,7%), Declarația de la Berlin privind accesul deschis (4,9%), Declarația de la Copenhaga (2,9%), Procesul Bologna (2,9%), Manifestul de la Oeiras (2,0%), Inițiativa de la Budapesta – „Accesul Deschis” (2,0), Liniile directe de dezvoltare a bibliotecilor (2,0%), Standarde internaționale (2,0%) și la Declarația de la Alexandria (2,0%). Unii bibliotecari au menționat Manifestul pentru biblioteci școlare (1,0%), Edificarea Societății Informaționale (1,0%), Carta bibliotecilor (1,0%), Biblioteca Europeană (1,0%), Împrumutul interbibliotecar internațional AGLINET (1,0%).

Integritatea programelor naționale prin intermediul legislației naționale

Concomitent, chestionarul a încercat să studieze dacă comunitatea bibliotecară cunoaște care sunt programele guvernamentale derulate actualmente la nivel național incluzând și acțiuni în domeniul bibliotecilor. Majoritatea bibliotecarilor au consemnat: SALT (4,9%) – pentru bibliotecile universitare și SIBIMOL (9,8%) – pentru bibliotecile publice. De asemenea, au fost specificate: Programul *Satul Moldovenesc* (2005-2015) (5,9%); Programul *Modernizarea țării – bunăstarea poporului* (2005-2009) și *Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”* (24,5%).

Concluzii

Putem menționa că nivelul culturii legislative este ridicat în mediul comunității bibliotecare. Cadrul de reglementare trebuie îmbunătățit conform cerințelor bibliotecarilor și specificului actual al bibliotecilor. Legislația de bibliotecă trebuie armonizată cu tendințele europene și internaționale având la bază cadrul internațional specific de bibliotecă.

Referințe:

1. Stoica I. Legislația bibliotecilor și exigențele sistemismului // Biblioteca. - 2001. - Nr.2. - P.38-39.
2. Vitiello G. The four core issues of the „Guidelines on Library Legislation and Policy in Europe”, p.35-37 // Library Legislation in Europe: Discussion Papers and Country Reports / ed. Christiane Bohrer; Council of Europe, Strasbourg; Goethe-Institute, Munich. - Bad Honeff: BOCK-HERCHEN Verlag, 2000. - 77 p.
3. Nagrashi M. Biblioteca universitară în contextual legislației bibliotecare în vigoare // Magazin bibliologic. - 1999. - Nr.4. - P.18-20.
4. Petursdottir K. Library Legislation in Iceland // Scandinavian Public Library Quaterly. - 1984. - Vol.17. - No4. - P.100-102.
5. Heie B. Public Library Legislation in Norway // Scandinavian Public Library Quaterly. - 1984. - Vol.17. - No4. - P.103-106.
6. Афанасьев М. К проекту Закона Российской Федерации о библиотеках // НТБ. - 1992. - №8. - С.27-30.
7. Багрова И. О реформе правовых основ библиотечного дела // НТБ. - 1990. - №5. - С.3-8.

Prezentat la 06.07.2007